

տեարը (էջ 141-184): Պակսող մասերը լրացուցած է Սեբաստացի Շամուռ գրիչ Վրթնաթուրթիւնս Հայոց Ռձիւն [= 1682], Ժամագրքէն կը պակսին տպագրին Ա. պրահը և Բ. պրահին սկիզբի երկու թերթերը, ուրիշն 20 էջ, իսկ Սորհրդատեարը կը հասնի մինչև «Սովմու շնորհեա ըզուէր ...» ազօթքը (Տպ. Երուսաղէմի, 1927, էջ 27):

7. — էջ նոյն, թիւ 10. Պարզատու. մար: Ս. Թ. Ձեռագրատան մէջ կը գտնուի օրինակ մը, 3702 թուահամարով, որուն յիշատակարանը կ'արտագրենք: Հիւղմեցաւ Պարզա(յ)տումարս Հայոց, ի լուս և ընտիր ուրինակացն Յովանէս արհիւպիտ-կոպոսին և Մինաս արակաւ(ր)դին, ի մայրաքաղաքս ըլտամար[ւ]լ, ի երկրորդի մար թագաւորութեան տաճկաց Սէլիմին, ի հայրապետութեան Հայոց տէր Միքէլ կաթողիկոսին, առ սոս տէր Յակոբ րա-բուն(յ)պետ պատրիարքին, ձեռամբ ան-արժան Արգարի: Թիշեղէք ի մարս(յ)-փայլ աղաթս ձեր գաշխատողքս սորայ: Ներկայ յիշատակարանով կրնան որբա-գրուիլ նախկինն սխալները:

8. — էջ 11, թիւ 11. Տեսնացոյց: Ս. Թ. Ձեռագրատան մէջ կը գտնուի մէկ օ-րինակ, 3003 թուահամարով: Նկարագրու-թիւնը և տպագրութեան յիշատակարանը տեսնել Սրբոց Յակոբեանց Ձեռագրաց Ցուցակի Թ. Հատորին մէջ, էջ 187-188:

9. — էջ 44, թիւ 58. Աստուածաշունչ: Ս. Յակոբեանց Ձեռագրատան մէջ կը գտնուի մէկ օրինակ՝ տպուած մագաղաթի վրայ: Կը կրէ 3621 համարաթիւը:

10. — էջ 267, թիւ 33 նկարը փոխա-նակելի է թիւ 36 նկարին հետ, էջ 342:

11. — էջ 324, թիւ 414. Գիրք Աղօ-թից Եփրեմի Խուրին Ասորւոյ: Կը գտնուի մէկ օրինակ Ս. Յակոբեանց Ձեռագրատան մէջ, իբրև վերջին մաս թ. 1419 ձեռագրի:

12. — էջ 336, թիւ 429. Խրատ Հոգե-կան: Կը գտնուի մէկ օրինակ Ս. Յակոբ-եանց Ձեռագրատան մէջ, իբրև մաս 1874 թիւը կրող հատորին, որ ժողովածայ ժըն է՝ բաղկացած տպագիր և ձեռագիր գըր-ուածքներէ:

13. — էջ 760, թիւ 1011. Դաւանու-թիւն Ուղղափառ Հաւատոյ: Կը գտնուի

«ԱՒԱԶՆԵՐՈՒ ՏԱԿ»

Ճիզիմակ՝ ՆԵՐՍԷՍ ԹԱՄԱՐՆԱՆ

Նիւ Ճըրգի — 1988 — էջ 160

Ն. Թամամեանի յիս մահու լոյս տե-սած քերթուածներու սա հաւաքածոն մեր միտքը վերստին կը տանի Սփիւռքի հայ գրողի դժնդակ ճակատագրին: Վաստա-կաւոր ուսուցիչ և հանրային գէմք, իրեն պիտի զլացուէր բախտն ու վայելքը իր մտքին ու հոգիին տրգոսիքը ամփոփուած տեսնելու հատորի մը կողքերուն միջև:

Նիզստիոյ մէջ, ութսունի դռներուն ծօտ պատահած իր մահէն — պաշտօնա-վարած է կիպրոսի Մելիքոնեան կրթարա-նին և անիջ առաջ Երուսաղէմի մէջ (թէ՛ ժառնգ. վարժարանի և Ընծայարանի և թէ՛ Ս. Թարգմանչաց վարժարանի մէջ) — չորս տարիներ ետք. Ալիք Մանուկ-եան Մշակութային Հիմնադրամը յոթ գովելի գաղափար յղացած է լոյս ընծա-յելու քերթուածներու իր հաւաքածոն, յաւերժացնելու համար յիշատակը կեանքի ճամբէն անշշուկ անցած կրթական հա-մեատ այս մշակին:

Հատորը լեցնող քերթուածները, թի-ւով 85, կարճ են ընդհանրապէս, գրիթէ կիսովին լոյս տեսած «Սիոն» ամսագրին մէջ: Թամամեան լուսապէս տիրապետած է բանաստեղծական թէքնիքին, իր հոգե-րխումները տարազելով անթիւրբօրէն ճար-տարապետուած տողերով ու տուններով:

մէկ օրինակ Ս. Թ. Ձեռագրատան Թ. 1874 հատորին մէջ, Խրատ Հոգեկանէն անմի-ջապէս ետք:

14. — էջ 815. Ծովական Ն. տես Պա-ղարեան Նորայր արքեպիսկոպոս: — Չկը-ցանք տեսնել:

Բազմամեայ աշխատանքի արդիւնք այս աստուար հատորը, գիրքերու Գիրքը, պատիւ կը բերէ զայն հիւղմոյներուն, և օգտակար օժանդակ մը կը հանդիսանայ հայագիտութեամբ պարապող բանասէրնե-րուն, որոնք երախտապարտ զգացումնե-րով պիտի ձեռնեն զայն սերունդէ սերունդ:

Ն. ԱՐԲ. ՄՈՎԱԿԱՆ

Թամամեանի — մոռցանք ըսել թէ ան իր քերթուածները ստորագրած է ն. Կատար ծածկանաւով, որ հայացումն է իր մականունին — լեզուն հարուստ է ու հիւթեղ իսկ պատկերները՝ վճիռ ու տպւորիչ: Տողերը կը յաջորդեն իրարու հեղատան, դաշնաթաւ, գրահորելով ինքնեկ ապրումներ՝ առանց արուեստական, բռնազրոյ ճեղքի: Եղած է Սորպոն ու անցած է մօտէն Ֆրանսական գրականութեան: Անոր ազդեցութեամբ պէտք է վերագրել արդեօք իր զգացումներու նրբութիւնն ու անզայտուծիւնը:

Գուցէ ընթերցողներէն շատեր, տողերո գրողին ետին դժուարահաճ գրախօսող մը (կը խուսափիմ գործածելէ լճանապատ բառը ծանրակշիռ իր տարողութեան պատճառաւ) տեսնելու վարժ ու ընտել, տարուհի մտածելու թէ աշակերտ-սուսուցչի մեր յարաբերութիւնները միջամտած ըլլան կեցուածքիս փոփոխութեան մէջ: Ասոր համար պարտք կը զգամ խոստովանիլ թէ մասնաւոր համակրանք մը չէր որ մեզ կը կապէր իրարու, պարզ այն պատճառով որ վարժապետի մը նկարագրէն ու վարժունքէն աւելի, յաճախ անոր աւանդած նիւթին հանդէպ եւնեցած սիրոյդ չափն է որ կը ճշդէ նաեւ սիրոյդ չափը հանդէպ զայն աւանդողին: Ու Թամամի — ինչպէս կը սիրէինք կամ սովոր էինք զինք կոչել — դասերը (գիտութիւն, գրահաշիւ, երկրաչափութիւն), իրենց չորութեանը, ցամաքութեանը համար միակն էին հետաքրքրութեանս պարտանկէն դուրս մնացողը:

Երբ կը կենանք Թամամեանի վախժանքին դիմաց, հակառակ Տիգրէմէ իրեն շնորհուած համեմատութեամբ երկար տարինորուն, մեր միտքը կ'երթայ իր դարձակիցներէն (թէեւ սերունդով մը երէց) Թորգոմ Գառնիտար Գուշակեանին, ան ալ դրական նայն ազնիւ խմորով օժտուած, յայցարուն քերթողական բերքն ալ եղաւ իրենին նման սակաւ Գառնիտարէն յետմահու հրատարակուած Վերթուածները հասարի յառաջարանը հետեւեալ խոստ յատկանշական տողերը ունի, որոնք կը պատշաճին Թամամեանին եւ: Վերեանք դարձեալ թէ անիկա քիչ անգամ ապրե-

ցաւ ինքզինքին հետ է ինքզինքին համար, կարենալ մօտիկ ընելու իր ներքին ձայնը: Կենանքի պարտքերն ու փուշերը յաճախ կը խեղդեն մեր մէջ ինչպէս հաւատքի կանաչ ծիրը՝ այնպէս ալ յդի ու գունազեղ խոհն ու զգացումը:

Մեր տեղը կը ներէ հոս արտագրելու երկու առն, Վէրժ մտորարտականութիւն տակ ինկող — միւսներն են Վերթեան նրբերը, Վերթեանկանն է Վերդանարական — է Գառնիտար խորագրուած կտորէն (էջ 17), առանց որեւէ մեկնարանութեան:

Կ'ուզեի ըլլալ, գետակի կուտին՝
Սու սաղարթանն, բարձրագոյ բարձրն,
Որուն մարմինը մեկմ կը մատուցուի
Հիւս համբոյրին՝ հովիկին սարի:

Նազանով կ'որե՛ր իրանն իր նրբին,
Ու կը քրքրուան բնեւն իր օկար:
Բարակ բազուկներն ալ իր՝ կը բացուին,
Կարծես գրկելու, զգուշելու համար:

Անշուշտ երբ կը հաստատենք իրաւաստեանքի մը գոյութիւնը Թամամեանի տողերուն ետին, դասած չենք ըլլալ զինք թէքէնանի է վարժական կողքին: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ է Ս. Գրիգոր Տաթեւացի տուրքեր են, բայց զանոնք քով քովի բերել, անոնց յիշատակը միասին տեսնելու անցած իսկ չէ մեր հայրապետներու մտքէն: Նախանձն ու ոճրագործութիւնը նոյնը չեն կշռեր մեղքերու նմարին մէջ, հակառակ որ ամէն մեկք ուղք մըն է արձակուած Առտուծոյ՝ արտին: Յանցանքը Թամամեանինը չէ անտարակոյտ երբ Հայ Գրականութեան գանձանակին մէջ ձգած իր լուսան նաւաղ կ'արժեւորուի մեր քերթողութեան տիտաններէն թէ՛ իրր օրակ է թէ՛ իրր քանակ: Կանք երբեք այն է որ ան լուսալէս օգտագործած է իրեն տրուած քանքարները է չէ դատապարտած կ'անոնք ամլացնածի՝ վեւրածուելու համար ճարտար հրաբուխի, ինչպէս է դժբախտարար պարագան գրականութեան բազմին զիմաց խունկ ծխելէ յոգնած դասաւիգներուն:

Գ. ՃԱՐՏԱՐ